ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/322250957

Kırılgan Narsisizm ve Sosyal Kaygı Bozukluğu: Benzerlikler ve Farklılıklar (Vulnerable Narcissism and Social Anxiety Disorder: Similarities and Differences)

Article · January 2017

DOI: 10.7816/nesne-05-11-05

CITATIONS
0

READS
860

2 authors:

Dilay Eldoğan

14 PUBLICATIONS **7** CITATIONS

SEE PROFILE

Ezgi Tunçel

1 PUBLICATION **0** CITATIONS

SEE PROFILE

All content following this page was uploaded by Dilay Eldoğan on 04 January 2018.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Kırılgan Narsisizm ve Sosyal Kaygı Bozukluğu: Benzerlikler ve Farklılıklar

Dilay ELDOĞAN[1], Ezgi TUNÇEL[2]

ÖZ

Yapılan araştırmalar ve klinik gözlemler kırılgan narsisizm (KN) ve sosyal kaygı bozukluğu (SKB) belirtilerinin benzer ve farklı yönlerinin olduğunu göstermektedir. Ancak alan yazın incelendiğinde, iki psikopatoloji grubunu birlikte çalışan sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Bu araştırma kapsamında ise KN ve SKB belirti düzeyleri farklılaşan gruplar, algıladıkları ebeveynlik stilleri ile telafi odaklı olumsuz başa çıkma tarzları açısından karşılaştırılmış, bu araştırmada bireylerin deneyimledikleri ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma tarzlarındaki benzer ve farklı yönlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yaş ortalaması 25.72 (S = 9.64) olarak hesaplanan 234 (%65.5) kadın, 123 (%34.5) erkek olmak üzere toplam 357 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında ilk olarak, katılımcılar KN ve SKB belirti düzeylerine göre düşük, orta ve yüksek belirti düzeyi gruplarına ayrılmışlardır. İkinci olarak, gruplar arasında ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı olumsuz başa çıkma tarzlarına ilişkin farklılıklar incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, KN belirti düzeyi yüksek olan bireyler kuralcı/kalıplayıcı anne, küçümseyici/kusur bulan anne ebeveynlik stilleri, SKB belirti düzeyleri yüksek olan bireyler ise kuralcı/kalıplayıcı anne, küçümseyici/kusur bulan anne ve aşırı koruyucu/evhamlı anne ve baba ebeveynlik stilleri açısından belirti düzeyi düşük olan gruplara kıyasla daha yüksek puan almışlardır. Ayrıca KN belirti düzeyi yüksek olan bireylerin tüm telafi odaklı tüm başa çıkma tarzlarını düşük gruba kıyasla daha fazla kullandığı, telafi odaklı başa çıkma tarzlarını kullanma düzeyinin SKB belirti düzeyi yüksek ve düşük olan gruplar arasında ise farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırma ile klinik görünüm açısından birbirine oldukça benzer iki psikopatolojinin ayırt edici özelliklerinden birinin bireylerin kullandıkları başa çıkma tarzları olabileceği bulgusuna ulaşılmış ve bu bulgunun tanı koyma ve tedavi süreçlerinde klinisyenlere ve araştırmacılara yol gösterebileceği öngörülmüştür.

Anahtar kelimeler: kırılgan narsisizm, sosyal kaygı, ebeveynlik stilleri, başa çıkma

[1] Yrd. Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, dilay(at)başkent.edu.tr
[2] Psikolog, Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, ezgi.tuncel(at)hotmail.com

Vulnerable Narcissism and Social Anxiety Disorder: Similarities and Differences

ABSTRACT

According to literature and clinical observations, there are some similarities and differences between social anxiety disorder (SAD) and vulnerable narcissism (VN). However, there exist only a limited number of research but on this topic. Thus, in the current study, it was aimed to investigate the similarities and differences in terms of perceived parenting and compensation focused coping styles among groups with low, moderate and high levels of SAD and VN. Parallel with the aim of the study, 357 participants (age: M = 25.72, SD = 9.64; 235 (65.5%) female and 123 (34.5%) male) were examined in terms of their SAD and VN symptoms and they divided into three groups such as high, moderate and low symptom level groups. Then, the groups were examined in terms of their perceived parenting and compensation focused coping styles. According to the results of the study, it was found that whereas high VN symptom level group scored higher in terms of controlling and belittling mother parenting styles than low VN symptom level group, high SAD symptom level group scored higher in terms of controlling mother, belittling mother, and overprotective mother and father parenting styles when compared to low SAD symptom level group. Moreover, high VN symptom level group tended to use more all of the compensation focused coping styles when compared to low VN symptom level group. On the other hand high SAD symptom level group did not differ in terms of the level of using compensation focused coping styles from low SAD symptom level group. In the light of the findings of the study, it was proposed that one of the distinctive features between VN and SAD can be the coping styles that the individuals are applied in their daily lives, and that finding can guide both the clinical applications and research.

Keywords: vulnerable narcissism, social anxiety, parenting styles, coping

Eldoğan, D. ve Tunçel, E. (2017). Kırılgan narsisizm ve sosyal kaygı bozukluğu: benzerlikler ve farklılıklar. *Nesne, 5*(11), 426-448.

Narsisizm, büyüklük, kibirlilik, benlik sevgisi, diğer kişilere yönelik düşük endişe, empati yoksunluğu ve kişilerarası ilişkilerde takdir, onay bekleme ile karakterizedir (Campbell, Goodie ve Foster, 2004; Hirschi ve Jaensch, 2014; Pincus ve Roche, 2007; Sokolova, 2010; Zeigler-Hill, Clark ve Pickard, 2008). Narsisizm özelliklerine sahip kişiler, tek ve eşsiz olduklarını, diğer kişilerden daha iyi olduklarını düşünebilmekte, sosyal kurallara uymayı reddedebilmekte ve başka insanların acı çekmesinden zevk alabilmektedirler (Campbell, Goodie ve Foster, 2004; Sokolova, 2010). Bu bireyler, benlik saygılarını devam ettirebilmek için çoğunlukla kısa süreli kazançlara odaklanabilmekte ve uzun süreli kazançları önemsemeyebilmektedirler. Ayrıca, kaybettikleri koşullarda ise sorunun dış faktörler ya da başka insanların etkisinden kaynaklandığını düşünebilmektedirler (Campbell, Goodie ve Foster, 2004; Campbell ve Foster, 2007).

DSM-5'te (Amerikan Psikiyatri Birliği [APA], 2013) ve DSM'nin önceki basımlarında, narsisizm yukarıda da ifade edildiği gibi büyüklük duygusu ve üstünlük algısı ile karakterize olarak tanımlanmış olsa da, narsisizmin alt boyutlarını inceleyen Kohut'un (1971, 1977), narsisizm kavramını dikey ayrım ve yatay ayrım olarak ikiye böldüğü görülmüştür. Yatay ayrımda bireyin kendi zayıflığını gizlemek için büyüklük duyguları, dikey ayrımda ise inkâr, utanç ve kırılganlık duyguları deneyimlediğinden bahsedilmiştir. Benzer şekilde, çoğu araştırmacı narsisizmi büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm (KN) olarak ikiye ayırmış ve narsisizmin iki boyutuna vurgu yapmıştır (Miller ver ark., 2012; Pincus ve Cain, 2014). Bu araştırmalarda büyüklenmeci narsisizm kibirlilik, empati yoksunluğu, onaylanma ihtiyacı, ayrıcalıklı olma hissi, baskınlık, eleştiriye aşırı tepki verme ve kendini diğerlerinden üstün görme olarak tanımlanmış, büyüklenmeci narsisizm özelliklerine sahip olan bireylerin diğer insanların iyiliğini düşünmeden onları sömürebildikleri ve otorite sahibi kişilerin koymuş olduğu kurallara uymayı reddedebildikleri vurgulanmıştır (Besser ve Priel, 2010; Miller, Price, Gentile, Lynam ve Campbell, 2012; Şengül ve ark., 2015). Kırılgan narsisizm ise utanç, sosyal kaygı, umutsuzluk, yalnızlık, kişilerarası ilişkilerde soğukluk, güvensizlik, tatminsizlik, sosyal kaçınma ve kendini baskılama ile ilişkilendirilmiştir (Besser ve Priel, 2010; Cain, Pincus ve Ansell, 2008; Dickinson ve Pincus, 2003; Rohman, Neumann, Herner, ve Bierhoff, 2012). Kırılgan narsisizm özellikleri gösteren bireylerin başkaları tarafından aşağılanma ve olumsuz geribildirim alma korkusuyla sosyal durumlarda kaygı yaşayabildikleri ve bu durumlardan kaçınma eğilimi gösterebildikleri ifade edilmiştir (Besser ve Priel, 2010; Russ, Shedler, Bradley ve Westen, 2008). Ayrıca, bu bireylerin reddedildiklerinde, aşağılandıklarında ya da dışlandıklarında yoğun üzüntü deneyimledikleri (Bosson ve ark., 2008; Dickinson ve Pincus, 2003; Picus ve Cain, 2014), empati yoksunluğu ve aşırı talepkârlık özelliklerine bağlı olarak sıklıkla kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşayabildikleri görülmüştür (Dickinson ve Pincus, 2003; Sokolova, 2010).

Kırılgan narsisizm özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, reddedilmeye ilişkin hassasiyetin, benliğe ilişkin değersizlik algısının sosyal kaygı bozukluğu (SKB) belirtilerine oldukça benzediği dikkat çekmektedir. Sosyal kaygı bozukluğunda bireylerin, sosyal ilişkilerden korktukları, diğer insanların onları aşağılayacağı veya utandıracağı düşüncesine sahip olabildikleri ve çoğunlukla bu ortamlardan kaçındıkları görülmektedir (Hinrichsen, Sheffield ve Waller, 2007; Rodebaugh, 2009). Sosyal kaygı bozukluğuna ait bu özelliklerin KN ile de ilişkili olduğu düşünülmüştür. Diğer bir ifadeyle, KN belirtileri deneyimleyen bireylerin, SKB belirtileri deneyimleyen bireyler gibi diğer kişilerin onayını alamadıkları durumları olumsuz olarak değerlendirebildikleri ve diğerleri tarafından olumsuz değerlendirileceklerini ya da utanç yaşayacaklarını düşündükleri sosyal durumlardan kaçınma eğilimi gösterdikleri görülmektedir (Besser ve Priel, 2010).

Sosyal kaygı bozukluğu belirtilerinin ortaya çıkmasında ebeveynlik stillerinin ve geliştirilen olumsuz öz inançların önemli rol oynadığı bilinmektedir (Eng, Heimberg, Hart, Schneier ve Liebowitz, 2001; Hinrichsen, Sheffield ve Waller, 2007). Yapılan araştırmalarda, eleştirilme, ailevi utanç, aşırı korumacılık ve sosyal izolasyon ile ilişkili ebeveynlik stillerinin (Pinto-Gouveia, Castilho, Galhardo ve Cunha, 2006) ve duygularını ifade etmeyen, diğer bir ifadeyle daha az konuşan, konuşurken olumlu duygusal sözcükleri daha az sıklıkla kullanan, duygusal konuları konuşmaktan kaçınan baba figürünün (Jorm, Dear, Rodgers ve Christensen, 2003) sosyal kaygı belirtilerinin ortaya çıkmasında etkin rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca, yapılan araştırmalar, aile içinde ebeveynlerin çocukların duygusal değişimlerini görmezden gelmelerinin, çocukların duygularını ifade etmelerini desteklemeyen bir ortam yaratmalarının SKB belirtilerini tetikleyebildiğini, çocuklarının duygularını görmezden gelen anne figüründen ziyade baba figürünün bu belirtilerin ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını öne sürmektedir (Noguchi ve Ollendick, 2010). Ebeveynlik stillerinin bireylerin geliştirdiği olumsuz inançların ve zihinsel temsillerin gelişimi üzerindeki etkisi nedeniyle, sosyal kaygı bozukluğunun yanı sıra, narsisizmin farklı boyutları ve ebeveynlik stilleri arasında da bir bağ olduğu düşünülmüştür. Kernberg'e (1975) göre, narsisizm çoğunlukla çocuğa karşı agresif ve ilgisiz olan soğuk ebeveynlik stilleri sonucunda oluşmaktadır. Kohut'a (1971, 1977) göre ise narsisizm aslında gelişimin normal bir evresidir ancak ebeveynlik soğuk, yetersiz, uzak ve güvenilmez olduğunda patolojik bir hal alabilmektedir. Yapılan araştırmalarda, ayrıca, kaçıngan bağlanma ve kırılgan narsisizm; kayıtsız bağlanma ve büyüklenmeci narsisizm arasında bir ilişki olduğu görülmüştür (Smolewska ve Dion, 2005). Ancak, alan yazın incelendiğinde, büyüklenmeci narsisizmin gelişmesinde rol oynayan ebeveynlik stillerine ilişkin bulgu ve modellere rastlanırken, KN belirtileri ile ilişkili olabilecek ebeveynlik stillerine odaklanan araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu dikkat çekmektedir.

Bireylerin yaşadıkları psikolojik belirtilerin, ebeveynlik stillerinin yanı sıra Young'ın şema kuramında (2003) da değindiği erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkili olabileceğini belirten bir alan yazın da bulmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk döneminde bireylerin farkındalığı dışında gelişen, kendileri ve diğerleri ile olan ilişkisinde oldukça belirleyici olan zihinsel haritalar olarak tanımlanmıştır. Bu şemalar, bireylerin yetişkinlik dönemindeki duygu, düşünce ve davranışlarına yön verebilmekte (Young ve Gluhoski, 1996) ve yetişkinlik döneminde gelişen pek çok psikopatoloji ile ilişkili olabilmektedir (Pinto-Gouveia, Castilho, Galhardo ve Cunha, 2006; Torres, 2002; Zeigler-Hill, Green, Arnau, Sisemore, ve Myers, 2011). Örneğin, duygusal yoksunluk erken dönem uyumsuz şemasına sahip olan bireyler narsisistik özellikler geliştirebilmektedirler (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Benzer şekilde, sınır koyma konusunda zorluk yaşanan ebeveynlik stilleri, çocuklarda hak görme ve yetersiz özdenetim/özdisiplin gibi erken dönem uyumsuz şemalarının gelişmesi ve dolayısıyla da narsisizm belirtilerinin ortaya çıkması için zemin hazırlayabilmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Narsisizm gibi SKB belirtilerinin de erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisi çalışılmış ve SKB belirtilerinin duygusal yoksunluk, duygusal bastırılmışlık, kusurluluk gibi pek çok erken dönem uyumsuz şema ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Eldoğan ve Barışkın, 2014). Şema kuramında (Young, Klosko ve Weishaar, 2003) ayrıca, bireylerin şemalarını sürdürücü şema teslimi, şema kaçınması ve şema aşırı telafisi olmak üzere üç başa çıkma stilini kullanarak erken dönem uyumsuz şemalarını ve psikopatolojilerini sürdürebildikleri ifade edilmiştir. Söz konusu başa çıkma stillerinden şema teslimine bireyler şemalarını olduğu gibi yaşamakta, şemalarının tetiklenmesine ve bu durumun yarattığı acı duygusunu yaşamaya teslim olmaktadırlar. Şema kaçınmasında, bireyler erken dönem uyumsuz şemalarının tetiklenmesini engellemeye çalışmakta, aşırı alkol alma, aşırı temizlik yapma gibi davranış örüntüleri gerçekleştirerek şemalarının tetiklenmesinden kaçınmaktadırlar. Şema aşırı telafisinde ise bireyler tetiklenen şemalarının aksine davranışlar sergilemekte, reddedildikleri koşullarda başkalarını reddetmekte, değersiz hissettiklerinde ise en iyi olmaya çalışabilmektedirler. Bu başa çıkma stilleri, bireylerin yaşamlarında işlevselliklerini düşürmekte, şemalarının sürdürülmesine yol açabilmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Alan yazın incelendiğinde özellikle büyüklenmeci narsisizm (Young, Klosko ve Weishaar, 2003) ve SKB belirtilerinin (Eldoğan ve Barışkın, 2014) erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisine sıklıkla değinildiği görülmektedir. Ayrıca, büyüklenmeci narsisizmde şema aşırı telafisine başvurulabildiği, telafi odaklı şema başa çıkma stillerinin narsisizm belirtileri ile özdeşleşebildiği belirtilmiştir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Ancak, büyüklenmeci narsisizm deneyimleyen bireylerde kaygı bozukluklarına da sıklıkla rastlanabiliyor olduğu alan yazında yer bulurken (Stinson

ve ark., 2008), kırılgan narsisizm ve SKB belirtileri deneyimleyen bireylerin kullandıkları şema başa çıkma stillerinin çalışıldığı araştırmalara rastlanmamıştır.

Alan yazındaki kısıtlılıklar ve narsisizm ile kaygı bozuklukları arasındaki yüksek eş tanı oranı (Stinson ve ark., 2008) göz önünde bulundurulduğunda, kırılgan narsisizmin doğasını anlamayı ve KN ile SKB belirtileri arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesini hedefleyen araştırmalarıa ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında, bu araştırma kapsamında KN ve SKB belirtilerinin hangi açılardan benzeyip, hangi açılardan farklılaştığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda KN ve SKB belirti düzeyleri farklılaşan gruplar algıladıkları anne ve baba ebeveynlik stilleri ile telafi odaklı olumsuz başa çıkma tarzları açısından karşılaştırılmış, her iki psikopatoloji için yüksek belirti düzeyine sahip olan bireylerin deneyimledikleri ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Yöntem

Örneklem

Araştırma örneklemini 234 (% 65.5) kadın, 123 (% 34.5) erkek olmak üzere toplam 357 katılımcı oluşturmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 25.72 (S = 9.64) olarak hesaplanmıştır ve yaşlarının 18 ile 82 arasında değiştiği görülmüştür. Araştırmada yer alan katılımcıların 55'i (%15.4) eğitim düzeylerini lise, 16'sı (%4.5) ön lisans, 232'si (%65) lisans, 51'i (%14.3) lisansüstü olarak belirtmişlerdir. Araştırmanın yürütülmesi için gerekli etik kurul izninin alınması sonrasında, araştırmaya gönüllü katılımları onam formu aracılığı ile teyit edilen katılımcıların araştırmada kullanılan ölçüm araçlarını doldurmaları sağlanarak veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında demografik bilgi formu aracılığı ile tespit edilen, psikiyatrik hastalık tanısına sahip olan, bu hastalıklar için psikiyatrik tedavi gördüklerini belirten ve yaşı 60 yaşın üstünde olan toplam 4 katılımcıdan elde edilen veriler analiz dışında bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik bilgi formu: Katılımcılara ilişkin yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik bilgiler demografik bilgi formu aracılığı ile alınmıştır. Demografik bilgi formu aracılığı ile ayrıca, katılımcılardan herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısına sahip olup olmadıkları ve bu hastalık için tedavi görüp görmediklerine öğrenilmiştir.

Aşırı duyarlı narsisizm ölçeği: Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (KNÖ), narsisizmin büyüklenmeci narsisizm kadar açık bir şekilde gözlenmeyen çekinik veya örtük

kalmış tarafını değerlendirmek amacıyla Hendin ve Cheek (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin kısa formu 8, uzun formu ise 10 maddeden oluşmaktadır ve maddeler 5li Likert tipinde değerlendirilmektedir. Uzun formdan alınabilecek toplam puan 10 ile 50 arasında değişmekte ve alınan puanın yüksek olması kişide kırılgan narsisizm belirti düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinal formunun geçerlik, güvenirlik çalışmalarında Cronbach Alfa değerinin .62 ile .75 arasında değiştiği gözlenmiştir (Hendin ve Cheek, 1997). Ülkemizde, ölçeğin Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Şengül ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa değeri .66 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçek, Narsisistik Kişilik Envanteri'nin Sömürücülük alt ölçeği ile pozitif yönde ($r = .34$, $p < .01$), beş faktörlü kişilik ölçeğinin dışadönüklük boyutu ile negatif yönde ($r = .29$, $p < .01$) korelasyon göstermiştir. Bu araştırmada Kırılgan Narsizm Ölçeği'nin Cronbach alfa değeri .59 olarak hesaplanmıştır.

Liebowitz sosyal kaygı ölçeği (LSKÖ): LSKÖ sosyal etkileşim ve performans durumlarında SKB deneyimleyen kişilerin korku ve kaçınma düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Liebowitz, 1987). Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Heimberg, Horner, Juster, Safren ve arkadaşları (1999) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 11'i sosyal etkileşimi ve 13'ü performansı değerlendiren 24 maddeden ve "sosyal kaygı" ve "sosyal kaçınma" olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması sosyal kaygı belirti düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinal formunun Cronbach alfa değeri .81 ile .92 arasında değişmektedir (Heimberg ve ark., 1999). Ülkemizde ölçeğin Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Soykan, Özgüven ve Gençöz (2003) tarafından yapılmıştır. "Sosyal Kaygı" alt ölçeği maddeleri için Cronbach alfa katsayısı .96, "sosyal kaçınma" alt ölçeği için .95 ve tüm ölçek için .98 olarak bulunmuştur. LSKÖ, Soykan ve arkadaşları (2003) tarafından öz bildirim formu olarak kullanıldığında Cronbach alfa katsayısı "sosyal kaygı" alt ölçeği için .90, "sosyal kaçınma" alt ölçeği için .89 ve bütün ölçek maddeleri için .94 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada LSKÖ, katılımcıların SKB belirti düzeylerini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu araştırmada LSKÖ'nün Cronbach alfa katsayısı "sosyal kaygı" alt ölçeği için .90, "sosyal kaçınma" alt ölçeği için .90 ve tüm ölçek için .94 olarak hesaplanmıştır.

Young ebeveynlik ölçeği (YEBÖ): Young Ebeveynlik ölçeği (YEÖ), erken dönem şemaların kategorize edilmesi ile oluşan algılanan ebeveynlik biçimlerinin belirlenmesi amacıyla Young (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer (2005) tarafından yapılmıştır (2005). Yetmiş iki maddeden oluşan ölçek, her bir maddenin hem anne hem de baba için değerlendirilmesini kapsamaktadır ve tüm maddeler 6'lı Likert tipi ölçekleme ile değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan puana göre

katılımcıların algıladıkları ebeveynlik stilleri "kuralcı/kalıplayıcı", "küçümseyici/kusur bulucu", "duygusal bakımdan yoksun bırakıcı", "aşırı koruyucu/evhamlı", "koşullu/başarı odaklı", "kötümser/endişeli", "sömürücü", "cezalandırıcı", "değişime kapalı/duygularını bastıran", "aşırı izin veren/sınırsız" olarak değerlendirilebilmektedir. Ölçeğin orijinal çalışmasında alt ölçeklere ilişkin Cronbach alfa katsayısının .69 ile .92 arasında değiştiği gözlenmiştir. Ülkemizde ölçeğin Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışması Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından yapılmış, yapılan çalışmada iç tutarlılık katsayısının algılanan anne ebeveynlik stili formu için (YEBÖ-A) için .53 - .86, algılanan baba ebeveynlik stili formu (YEBÖ-B) için .61 ile .88 arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu araştırmada iç tutarlılık katsayısı YEBÖ-A için .92, YEBÖ-B için .93 olarak hesaplanmıştır.

Young telafi ölçeği (YTÖ): Young Telafi Ölçeği, "öfke/düşmanlık", "baskınlık", "aşırı iddiacılık", "tanınma ya da statüye aşırı düşkünlük", "manipülasyon", "istismar etme", "pasif-agresif tutum", "aşırı buyurganlık" gibi şema sürdürücü başa çıkma davranışlarını değerlendirilmesi amacıyla Young (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 48 maddeden oluşmaktadır ve ölçek maddeleri 6'lı Likert tipi ölçekleme yöntemi ile değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin daha fazla telafi davranışını gösterdiğini ifade ettiği gibi, kişinin kullandığı telafi odaklı başa çıkma stilinin ne olduğu hakkında da bilgi vermektedir. Ölçeğin, ülkemizdeki geçerlik güvenirlik çalışması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2008) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada alt ölçekler için Cronbach alfa değerinin .60 ile .81 arasında değiştiği belirtilmiştir. Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Araştırma verileri araştırmayı yürütmek için gerekli etik kurul izinlerinin alınmasını takiben Şubat 2016 – Haziran 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü katılımları bilgilendirilmiş onam formu aracılığı ile teyit edilen katılımcıların araştırmada yer alan ölçüm araçlarını internet üzerinden çevrimiçi olarak doldurmaları istenmiştir. Tüm katılımcılara sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği, Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği, Young Ebeveynlik Ölçeği ve Young Telafi Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler, normal dağılımı bozan uç değerlerin tespit edilip veri setinden çıkarılmasından sonra uygun analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında ilk olarak katılımcılar KN ve SKB belirti düzeyleri değerlendirilerek gruplara ayrılmışlardır. Gruplara ayırma sürecinde ilk olarak katılımcıların SKB belirti düzeyleri göz önünde bulundurulmuş ve SKB belirti düzeyi toplam puanı açısından katılımcıların yer aldıkları yüzdelik dilim değerlendirilerek katılımcılar düşük, orta ve yüksek SKB belirti düzeyi gruplarına ayrılmışlardır. Aynı gruplama yöntemi katılımcıların KN belirti düzeyi için de gerçekleştirilmiş, katılımcılar tüm örneklemde KN toplam puanlarının yer aldığı yüzdelik dilime göre düşük, orta ve yüksek KN belirti düzeyi gruplarına ayrılmışlardır. Düşük, orta ve yüksek SKB ile düşük, orta ve yüksek KN belirti düzeyi gruplarının ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Kırılgan Narsisizm ve Sosyal Kaygı Bozukluğu Belirti Düzeylerine Göre Ayrışan Düşük, Orta ve Yüksek Gruplara İlişkin Değerler

	N	Ort. (S)	%95 GA	Yüzdelik Dilim
Kırılgan Narsisizm				
Düşük Belirti Düzeyi	115	23.69 (2.41)	[23.24-24.14]	32.8
Orta Belirti Düzeyi	123	19.04 (3.21)	[28.66-29.42]	35.1
Yüksek Belirti Düzeyi	112	34.91 (1.26)	[34.46-35.36]	33.1
Toplam	350	29.21 (4.90)	[21.71-36.71]	100
Sosyal Kaygı Bozukluğu				
Düşük Belirti Düzeyi	115	64.64 (8.21)	[62.55-66.73]	32.9
Orta Belirti Düzeyi	129	85.43 (9.99)	[83.84-87.02]	36.8
Yüksek Belirti Düzeyi	106	117.61 (12.59)	[115.45-119.77]	30.3
Toplam	350	87.93 (21.95)	[62,93-125,88]	100

*GA = Güven Aralığı

Araştırmanın ilk amacını düşük, orta ve yüksek KN ve SKB belirti düzeyi gruplarının algıladıkları anne/baba ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma stilleri açısından karşılaştırılması oluşturmuştur. Bu amaç doğrultusunda SKB belirti düzeyi düşük, orta ve yüksek olan gruplar ile KN belirti düzeyi düşük, orta ve yüksek olan gruplar algıladıkları ebeveynlik stilleri açısından iki farklı Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) aracılığı ile karşılaştırılmışlardır. Hem KN hem de SKB belirti düzeyi gruplarını karşılaştırmak için yapılan MANOVA'da

Bonferroni düzeltmesi yapılarak anlamlılık düzeyi .003 (0.05/20) olarak kabul edilmiştir. Kırılgan narsisizm belirti düzeyi farklılaşan grupları karşılaştırmak üzere yürütülen MANOVA sonucuna göre kuralcı/kalıplayıcı anne, $F[2, 310] = 8.51$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .05, küçümseyici/kusur bulan anne, $F[2, 310] = 8.78$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .05, ebeveynlik stilleri için gruplar arası fark anlamlı bulunmuş, diğer ebeveynlik stilleri için istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farka rastlanmamıştır. Sosyal kaygı bozukluğu belirti düzeyi farklılaşan grupları deneyimledikleri ebeveynlik stilleri açısından karşılaştırmak üzere yürütülen MANOVA sonucuna göre ise, kuralcı/kalıplayıcı anne, $F[2, 310] = 7.04$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .04, küçümseyici kusur bulan anne, $F[2, 310] = 8.99$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .06, aşırı koruyucu/evhamlı anne, $F[2, 310] = 8.14$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .05, ve aşırı koruyucu/evhamlı baba, $F[2, 310] = 8.96$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .06, ebeveynlik stilleri açısından gruplar arası farka rastlanmış, ancak diğer ebeveynlik stilleri için, gruplar arası fark istatistiksel anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Kırılgan narsisizm ve SKB belirti düzeyi grupları için istatistiksel olarak anlamlı düzeyde elde edilen farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Bonferroni yöntemi kullanılarak ileri analiz yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'den de görülebileceği gibi KN belirti düzeyi yüksek olan bireylerin, kuralcı/kalıplayıcı anne ve küçümseyici/kusur bulan anne ebeveynlik stilleri düzeylerinin KN belirti düzeyi düşük olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu, SKB belirti düzeyi yüksek olan bireylerin ise kuralcı/kalıplayıcı anne, küçümseyici kusur bulan anne, aşırı koruyucu evhamlı anne, aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik stilleri düzeylerinin SKB belirti düzeyi düşük olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kırılgan narsisizm ve SKB belirti düzeyi farklılaşan grupları telafi odaklı başa çıkma stilleri açısından karşılaştırmak amacıyla her bir değişken için yeniden MANOVA yapılmış ve yapılan analizlerde bağımlı değişkenin düzeylerinin sayısına bağlı olarak Bonferroni düzeltmesi yapılarak anlamlılık değeri .025 (.05/10) olarak kabul edilmiştir. Kırılgan narsisizm belirti düzeyleri farklılaşan grupları telafi odaklı başa çıkma stilleri açısından karşılaştırmak üzere yapılan MANOVA sonucuna göre statüye aşırı düşkünlük, $F[2, 318] = 3.88$, $p < .03$, $\eta 2$ kısmi = .03, aşırı titizlik, $F[2, 318] = 9.51$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .06, asilik, $F[2, 318] = 4.50$, $p < .03$, $\eta 2$ kısmi = .03, aşırı eleştirellik/hak görme, $F[2, 318] = 6.80$, $p < .01$, $\eta 2$ kısmi = .04, aşırı bağımsızlık, $F[2, 318] = 5.96$, $p < .01$, $\eta 2$ kısmi = .04, manipülatiflik, $F[2, 318] = 5.59$, $p < .01$, $\eta 2$ kısmi = .04, mesafelilik, $F[2, 318] = 7.04$, $p < .01$, $\eta 2$ kısmi = .04, kendine yönelimlilik, $F[2, 318] = 5.43$, $p < .01$, $\eta 2$ kısmi = .03, tepkisellik/saldırganlık, $F[2, 318] = 4.68$, $p < .01$, $\eta 2$kısmi = .03, eleştiriye tahammülsüzlük, $F[2, 318] = 14.89$, $p < .001$, $\eta 2$ kısmi = .09, olmak üzere tüm telafi odaklı başa çıkma stilleri için gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

Tablo 2

Kırılgan Narsisizm ve SKB Belirti Düzeyi Farklılaşan Grupların Algılanan Ebeveynlik Stillerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Kırılgan Narsisizm Belirti Düzeyi					
Ebeveynlik Stilleri	Düşük (N = 115)		Orta (N = 123)		Yüksek (N = 112)	
	Ort. (SH)	%99.7 GA	Ort. (SH)	%99.7 GA	Ort. (SH)	%99.7 GA
Kuralcı/Kalıplayıcı Anne	27.51 (1.28)$_a$	[23.69-31.33]	29.93 (1.04)$_{a,b}$	[26.81-33.05]	34.84 (1.29)$_b$	[30.98-38.7]
Küçümseyici/Kusur Bulan Anne	12.36 (.64)$_a$	[10.45-14.29]	12.67 (.52)$_{a,b}$	[11.11-14.24]	15.75 (.65)$_b$	[13.81-17.69]
	Sosyal Kaygı Bozukluğu Belirti Düzeyi					
	Düşük (N = 115)		Orta (N = 129)		Yüksek (N = 106)	
	Ort. (SH)	%99.7 GA	Ort. (SH)	%99.7 GA	Ort. (SH)	%99.7 GA
Kuralcı/Kalıplayıcı Anne	26.61(1.33)$_a$	[22.62-30.61]	31.24 (11.30)$_{a,b}$	[28.25-34.24]	33.54 (1.35)$_b$	[29.51-37.56]
Küçümseyici/ Kusur Bulan Anne	11.95 (.67)$_a$	[9.95-13.95]	12.99 (.50)$_{a,b}$	[11.50-14.50]	15.79 (.67)$_b$	[13.78-17.80]
Aşırı Koruyucu/Evhamlı Anne	19.35 (.66)$_a$	[17.39-21.32]	20.57 (.49)$_{a,b}$	[19.11-22.04]	23.01 (.66)$_b$	[21.04-24.99]
Aşırı Koruyucu/Evhamlı Baba	17.66 (.64)$_a$	[15.76-19.56]	18.75 (.48)$_{a,b}$	[17.33-20.17]	21.34 (.64)$_b$	[19.43-23.257

*GA = Güven Aralığı

**Aynı harfle gösterilen ortalama değerler birbirlerinden farklılaşmamaktadır.

Tablo 3

Kırılgan Narsisizm ve SKB Belirti Düzeyi Farklılaşan Grupların Algılanan Ebeveynlik Stillerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Kırılgan Narsisizm Belirti Düzeyi					
Başa Çıkma Stilleri	Düşük (N = 115)		Orta (N = 123)		Yüksek (N = 112)	
	Ort. (SH)	%97 GA	Ort. (SH)	%97 GA	Ort. (SH)	%97 GA
Statüye Aşırı Düşkünlük	26.36 (.91)	[24.38-28.35]	27.73 (.76)	[26.08-29.39]	29.90 (.91)	[27.93-31.88]
Aşırı Titizlik	24.51 (.66)$_a$	[23.08-25.93]	25.90 (.55)$_{a,b}$	[24.71-27.09]	28.46 (.65)$_b$	[27.05-29.89]
Asilik	13.69 (.57)	[12.45-14.93]	14.98 (.47)	[13.94-16.01]	16.09 (.57)	[14.86-17.33]
Aşırı Eleştirellik/Hak Görme	9.31 (.36)$_a$	[8.52-10.10]	10.25 (.30)$_{a,b}$	[9.59-10.91]	11.20 (.36)$_b$	[10.41-11.99]
Aşırı Bağımsızlık	18.85 (.53)$_a$	[17.70-20.00]	20.03 (.44)$_{a,b}$	[19.07-20.99]	21.41 (.53)$_b$	[20.27-22.56]
Manipülatiflik	15.42 (.50)$_a$	[14.33-16.51]	16.65 (.42)$_{a,b}$	[15.75-17.57]	17.77 (.42)$_b$	[16.69-18.86]
Mesafelilik	13.62 (.40)$_a$	[12.75-14.49]	14.76 (.33)$_{a,b}$	[14.03-15.48]	15.73 (.39)$_b$	[14.87-16.60]
Kendine Yönelimlilik	8.50 (.35)$_a$	[7.74-9.25]	9.50 (.29)$_{a,b}$	[8.87-10.13]	10.07 (.34)$_b$	[9.33-10.82]
Tepkisellik/Saldırganlık	9.89 (.31)$_a$	[9.20-10.58]	10.08 (.26)$_{a,b}$	[9.51-10.65]	11.13 (.31)$_b$	[10.45-11.81]
Eleştiriye Tahammülsüzlük	6.59 (.22)$_a$	[6.10-7.06]	7.46 (.18)$_{a,b}$	[7.06-7.86]	8.29 (.22)$_b$	[7.81-8.78]

*GA = Güven Aralığı

**Aynı harfle gösterilen ortalama değerler birbirlerinden farklılaşmamaktadır.

olduğu görülmüştür. Sosyal kaygı bozukluğu belirti düzeyi farklılaşan grupları telafi odaklı başa çıkma stilleri açısından karşılaştırmak amacıyla yapılan MANOVA sonucuna göre ise herhangi bir telafi odaklı başa çıkma tarzı için gruplar arası farkın istatistiksel anlamlılık düzeyine ulaşmadığı görülmüştür. Kırılgan narsisizm belirti düzeyi farklılaşan gruplarda telafi odaklı başa çıkma tarzları açısından gözlenen farkların hangi belirti düzeyi grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla Bonferroni yöntemi kullanılarak ileri analiz yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'ten görülebileceği gibi yüksek KN belirti düzeyi grubu statüye aşırı düşkünlük, aşırı titizlik, asilik, aşırı eleştirellik/hak görme, aşırı bağımsızlık, manipülatiflik, mesafelilik, kendine yönelimlilik, tepkisellik/saldırganlık, eleştiriye tahammülsüzlük başa çıkma stillerinden düşük gruba kıyasla daha yüksek puan almıştır.

Son olarak KN ve SKB belirtileri ile ilişkili olan ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'ten görüleceği gibi KN ile ilişkili olduğu görülen tüm telafi odaklı başa çıkma tarzları, ebeveynlik stillerinin bir ya da birkaçı ile pozitif yönde korelasyon göstermiştir. Diğer bir ifadeyle, kuralcı/kalıplayıcı anne ebeveynlik stilinin aşırı statü düşkünlüğü ($r = .24$, $p < .001$), aşırı titizlik ($r = .23$, $p < .001$), asilik ($r = .19$, $p < .001$), aşırı eleştirellik/hak görme ($r = .28$, $p < .001$), aşırı bağımsızlık ($r = .18$, $p < .001$), manipülatiflik ($r = .26$, $p < .001$), mesafelilik ($r = .21$, $p < .001$), kendine yönelimlilik ($r = .18$, $p < .001$), tepkisellik/saldırganlık ($r = .24$, $p < .001$), eleştiriye tahammülsüzlük ($r = .17$, $p < .001$) olmak üzere tüm başa çıkma tarzları; küçümseyici kusur bulan anne ebeveynlik stilinin aşırı eleştirellik/hak görme ($r = .14$, $p < .001$), aşırı bağımsızlık ($r = .22$, $p < .001$) başa çıkma tarzları; aşırı koruyucu/evhamlı anne ebeveynlik stilinin aşırı eleştirellik/hak görme ($r = .17$, $p<.001$), aşırı bağımsızlık ($r = .11$, $p < .001$), manipülatiflik ($r = .20$, $p < .001$), tepkisellik/saldırganlık ($r = .11$, $p < .001$), eleştiriye tahammülsüzlük ($r = .12$, $p < .001$) başa çıkma tarzları ve aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik stilinin ise manipülatiflik ($r = .15$, $p < .001$) başa çıkma tarzı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, kuralcı /kalıplayıcı anne ebeveynlik stilinin tüm telafi odaklı başa çıkma tarzları ile yüksek pozitif korelasyon gösterdiği, diğer ebeveynlik stillerinin ise sınırlı sayıda başa çıkma tarzı ile ilişkili olduğu dikkat çekmiştir.

Tablo 4

Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Telafi Odaklı Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkiler

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ebeveynlik Stilleri													
1. Kuralcı/Kalıplayıcı Anne	.63**	.36**	.23**	.24**	.23**	.19**	.28**	.18**	.26**	.21**	.18**	.24**	.17**
2. Küçümseyici/Kusur Bulan Anne		.28**	.18**	.07	.04	.14**	.22**	.07	.05	.01	.06	.06	.07
3. Aşırı Koruyucu/Evhamlı Anne			.66**	.09	.05	.10	.17**	.11*	.20**	.05	.09	.11*	.12*
4. Aşırı Koruyucu/Evhamlı Baba				.10	.07	.03	.08	.05	.15**	-.01	.00	.04	.05
Başa Çıkma Tarzları													
5. Aşırı Statü Düşkünlüğü					.43**	.31**	.39**	.29**	.49**	.31**	.51**	.30**	.36**
6. Aşırı Titizlik						.20**	.27**	.36**	.43**	.46**	.33**	.30**	.37**
7. Asilik							.48**	.48**	.42**	.35**	.36**	.21**	.36**
8. Aşırı Eleştirellik/Hak Görme								.23**	.24**	.25**	.50**	.36**	.36**
9. Aşırı Bağımsızlık									.35**	.40**	.29**	.17**	.37**
10. Manipülatiflik										.50**	.38**	.20**	.26**
11. Mesafelilik											.50**	.31**	.32**
12. Kendine Yönelimlilik												.42**	.34**
13. Tepkisellik/Saldırganlık													.28**
14. Eleştiriye Tahammülsüzlük													

**p < .01, **p < .001*

Tartışma

Bu araştırma kapsamında yüksek SKB ve yüksek KN belirti düzeyine sahip olan bireylerin düşük SKB ve düşük KN belirti düzeyine sahip bireylerden olumsuz ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma tarzları açısından nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Ayrıca, olumsuz ebeveynlik stilleri ve telafi odaklı başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş, bu değişkenler açısından SKB ve KN belirtilerinin benzerlik gösterdiği ve farklılaştığı alanlar belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, ilk olarak, KN belirti düzeyi yüksek olan bireylerin kuralcı/kalıplayıcı anne ve küçümseyici/kusur bulan anne ebeveynlik stillerini, KN belirti düzeyi düşük olan bireylere kıyasla daha fazla deneyimledikleri görülmüştür. Ayrıca, yüksek SKB belirti düzeyine sahip olan bireylerin kuralcı/kalıplayıcı anne ve küçümseyici/kusur bulan anne ebeveynlik stillerine ek olarak aşırı koruyucu/evhamlı anne ve aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik stillerini SKB belirti düzeyi düşük olan bireylere kıyasla daha fazla deneyimledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Narsisizmin gelişiminde ebeveynlik stillerinin rolünün olabileceğine ilişkin geniş bir alan yazın mevcuttur. Narsisistik örüntüye sahip olan bireylerin algıladıkları ebeveynlik stillerini tanımlarken Kohut (1977), ebeveynlerin çocuklarının sağlıklı bir benlik geliştirmesine engel olabilecek davranışlarına değinmiş ve narsisizmin aşırı hoş görülü, izin veren (çocukta temeli sağlam olmayan bir büyüklenmecilik yaratılması) ya da aşırı kontrol eden (çocuğun sağlıklı bir birey olmasını engellenmesi) ebeveynlik stilleri ile ilişkili olabileceğini vurgulamıştır. Benzer şekilde, Trumpeter ve arkadaşları (2008) da narsisizmin çocuğa yönelik tutumda tutarsızlığın hakim olduğu, empatinin ve sıcaklığın oldukça sınırlı olduğu ebeveynlik stilleri ile ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Alan yazında narsisizm ile ilişkili ebeveynlik stillerine ilişkin bulgular yer alırken, narsisizmin iki boyutunun (büyüklenmeci ve kırılgan) ebeveynlik stilleri ile ilişkisini inceleyen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Ancak yapılan bir çalışmada kırılgan narsisizmin sınır koymaya çalışırken tutarsız davranışlar gösteren ebeveynlik stilleri ve çocuğun ihmal edilmesi ile ilişkili olabileceğini ifade eden araştırma bulgusuna rastlanmıştır (Mechanic ve Barry, 2015). Bu araştırmada da alan yazınla uyumlu olarak KN belirtilerinin küçümseyen ve aşırı kontrol eden anne algısı ile ilişkili olabileceği bulgusuna ulaşılmış ve bu açıdan bakıldığında alan yazındaki bulgular desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle, küçümseyici, kısıtlayan ve katı kurallar koyan bir ebeveynlik tutumunun bireylerde duygusal yoksunluk şemasının gelişmesini tetikliyor olabileceği, bu şemanın aşırı telafi edilmesiyle de içe dönük bir büyüklenmecilik örüntüsünün gelişiyor olabileceği düşünülmüştür. Narsisizme benzer şekilde alan yazın incelendiğinde, SKB belirtilerinin de sıcaklıktan uzak ve aşırı kontrolcü, diğer bir ifadeyle otoriter ebeveynlik stilleri ile ilişkili olabileceği görülmektedir (Knappe ve ark., 2009). Ancak, bu araştırmada elde edilen ve yüksek SKB belirti düzeyine sahip olan bireyler tarafından deneyimlenen ebeveynlik

stillerine ilişkin bulgular göz önünde bulundurulduğunda iki nokta dikkat çekmektedir. Bunlardan biri, yüksek SKB belirti düzeyinde sahip olan bireylerin deneyimledikleri ebeveynlik stilleri arasında yüksek KN belirti düzeyine sahip olan bireylerden farklı olarak aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik stillerinin de yer alması, diğeri ise aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik stili ile anne ebeveynlik stillerine ek olarak olumsuz bir baba ebeveynlik stilinin de SKB belirti düzeyi yüksek olan bireyler tarafından deneyimleniyor olmasıdır. Yüksek düzey kaygı, hem SKB hem de KN belirtileri deneyimleyen bireylerde gözleniyor olsa da, özellikle SKB belirtileri ile ilişkili olan açık (overt) kaygının aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik stilleri ile tetikleniyor olabileceği düşünülebilir. Kırılgan narsisizm belirtileri deneyimleyen bireylerde ise kaygı unsuru kuralcı/kalıplayıcı ve küçümseyici ebeveynlik stillerinin etkisiyle daha örtük (covert) bir kaygı olarak deneyimleniyor olabilir. Ancak bu düşüncenin yapılacak yeni araştırmalarla değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Alan yazın incelendiğinde son yıllarda yapılan bazı araştırmalarda SKB belirtilerinin gelişiminde baba tutumunun öneminin vurgulaması (Bögels, Stevens ve Majdandzic, 2011), SKB ile KN belirtilerinin gelişiminde farklılık yaratan temel unsurlardan birinin olumsuz baba ebeveynlik stilinin de devreye girmesi olduğunu düşündürmüştür. Alan yazın incelendiğinde SKB belirtilerinin, ebeveynler ve çocukları yani en az iki kuşakta da görülmesinin oldukça yaygın olduğu dikkat çekmektedir (Lieb, Wittchen, Hifler, Stein ve Merikangas, 2000). Bu durumun ortaya çıkmasında genetik faktörlerin rolü olsa da çevresel faktörlerin de oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Ayrıca, kaygılı/evhamlı anne ve baba figürünün çocukları farklı şekillerde etkileyebildiği; kaygılı anne figürünün hem kız hem de erkek çocuklarda sosyal temkinliliği, kaygılı baba figürünün ise çocukların öz yeterlilik algısını olumsuz yönde etkileyerek SKB belirtilerini tetikleyebildiği ifade edilmektedir (Bögels, Stevens ve Majdandzic, 2011). Benzer şekilde, yapılan araştırmalarda çocukluk döneminde baba-çocuk arasındaki olumsuz ilişkinin, çocuğun sosyal işlevselliği için dezavantaj yaratabildiği, güvensiz (kaçıngan ya da bağımlı) bağlanma örüntüsünün gelişmesine yol açabildiği ve kaygı bozuklukları gibi pek çok psikopatolojinin ortaya çıkmasına aracılık edebildiği belirtilmiştir (Goodwin ve Styron, 2012). Bu noktadan hareketle, KN ve SKB belirtileri deneyimleyen bireylerin birbirine benzer fakat, farklı psikopatolojiler geliştirmelerinde maruz kaldıkları ebeveynlik stillerinin farklılaşmasının rolünün olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmadan elde edilen diğer bulgular incelendiğinde, yüksek KN belirti düzeyine sahip olan bireylerin aşırı statü düşkünlüğü, aşırı eleştirellik/hak görme, aşırı titizlik, asilik, aşırı bağımsızlık, manipülatiflik, mesafelilik, tepkisellik/saldırganlık ve eleştiriye tahammülsüzlük olmak üzere tüm telafi odaklı başa çıkma tarzlarına düşük KN belirti düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla başvurabildiği görülmüştür. Yüksek SKB belirti düzeyine sahip olan bireylerin ise

telafi odaklı başa çıkma tarzlarına başvurma düzeylerinin düşük SKB belirti düzeyi grubuna kıyasla farklılaşmadığı dikkat çekmiştir. Ayrıca, KN ve SKB belirtileri ile ilişkili başa çıkma tarzlarının algılanan ebeveynlik stilleri ile ilişkisi incelendiğinde, tüm telafi odaklı başa çıkma tarzlarının özellikle kuralcı/kalıplayıcı anne ebeveynlik stili ile ilişkili olduğu; küçümseyici/kusur bulan anne ebeveynlik stilinin aşırı eleştirellik/hak görme ve aşırı bağımsızlık başa çıkma tarzları;, aşırı koruyucu/evhamlı anne ebeveynlik stilinin aşırı eleştirellik/hak görme, manipülatiflik, aşırı bağımsızlık, tepkisellik/saldırganlık, eleştiriye tahammülsüzlük başa çıkma tarzları; aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik stilinin ise manipülatiflik başa çıkma tarzı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Kuralcı/kalıplayıcı anne ebeveynlik stilinin tüm telafi odaklı başa çıkma tarzları ile ilişkili olması ve bu ebeveynlik stilinin yüksek KN belirti düzeyine sahip olan bireyler tarafından deneyimlendiği bulgusuna ulaşılması, telafi odaklı başa çıkma stillerinin kırılgan narsisizmde gözlenen kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik algısı ile ilişkili olabileceğini düşündürmüştür. Ancak, analiz sonuçları incelendiğinde kuralcı/kalıplayıcı anne ebeveynlik stili, SKB belirti düzeyi yüksek olan bireyler tarafından da deneyimleniyor olmasına rağmen, bu bireylerin telafi odaklı başa çıkma tarzlarına başvurma düzeylerinin düşük SKB belirti düzeyi grubundan farklılaşmadığı gözlenmiştir. Elde edilen bulgu ışığında, telafi odaklı başa çıkma tarzları kuralcı/kalıplayıcı anne ebeveynlik stili ile ilişkili olsa dahi, KN belirti düzeyi yüksek olan bireylerden farklı olarak SKB belirti düzeyi yüksek olan bireyler tarafından deneyimlenen aşırı koruyucu/evhamlı anne ve baba algısının bireyleri sosyal kaygı bozukluğunun bir parçası olan kaçınma odaklı başa çıkma tarzlarına yönlendiriyor olabileceği düşünülmüştür. Diğer bir ifadeyle, kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik stiline maruz kalan bireyler tarafından başvurulması beklenen telafi odaklı başa çıkma tarzları aşırı evhamlı/korumacı ebeveynlik stiline maruz kalmakla tetiklenen çevrenin ve dünyanın güvensiz olabileceği algısı ile baskılanıyor ve bireylerde kaçınma davranışlarını tetikliyor olabilir. Ancak farklı bir başa çıkma tarzı olan kaçınmanın, KN belirtilerine sahip olan bireyler tarafından nasıl deneyimlendiğinin de ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, birbirinden farklı örüntüye sahip olan iki psikopatolojinin, ebeveynlik stilleri ve başa çıkma tarzları açısından benzer ve farklı taraflarının olabileceği görülmüş ve söz konusu benzerliklerin ve farklılıkların klinik uygulamalar sırasında dikkate alınmasının gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu araştırma ile klinik görünüm açısından birbirine oldukça benzer iki psikopatolojinin ayırt edici özelliklerinden birinin bireylerin kullandıkları başa çıkma tarzları olabileceği bulgusuna ulaşılmış ve bu bulgunun tanı koyma ve tedavi süreçlerinde klinisyenlere yol gösterebileceği öngörülmüştür. Benzer şekilde, yapılan klinik görüşmelerde, bireylerin algıladıkları ebeveynlik

stillerinin detaylı incelenmesinin, iki psikopatolojinin birbirinden ayrıştırılmasında yol gösterici olabileceği düşünülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, KN belirtilerine ilişkin oldukça sınırlı sayıda araştırma olduğu ve özellikle ülkemizde yapılan çalışmalarının sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu araştırma ile alan yazında yer alan eksikliğin giderilmesine ilişkin bir adım atıldığı düşünülmüştür. Ancak mevcut araştırma kapsamında iki psikopatoloji grubu ebeveynlik stilleri ve başa çıkma tarzları açısından incelenirken, klinik popülasyondan ziyade belirti düzeyi yüksek olan bireylerle çalışılmış olması araştırmanın önemli bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Benzer şekilde araştırmanın örneklem sayısının artırılması amacıyla veri toplama süreci çevrimiçi (online) olarak gerçekleştirilmiş, bu durum tüm ölçeklerin tüm katılımcılara aynı sırada verilmesini gerektirmiş ve araştırma verilerini sıra etkisinin ortaya çıkarabileceği yanlılığa maruz bırakmıştır. Son olarak, yapılan araştırmalarda aşırı kontrolcü ebeveynlik stillerinin kaygı belirtileri, reddeden, dışlayan ebeveynlik stillerinin ise depresif belirtiler ile ilişkili olabildiği öne sürülmektedir (McLeod, Wood ve Weisz, 2007). Bu araştırma kapsamında ise katılımcıların kaygı düzeyleri değerlendirilmiş, ancak depresif belirti düzeylerine ilişkin ölçüm alınmamıştır. Katılımcıların SKB ve KN belirti düzeyleri değerlendirilirken, olumsuz ebeveynlik stilleri ile ilişkili bir diğer değişken olan depresif belirti düzeylerinin ölçülüp kontrol edilmesinin daha güvenilir bulgular elde edilmesine olanak tanıyabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın söz konusu sınırlılıklarının (örneklem, veri toplama yöntemi gibi) giderilmesinin ardından yapılacak olan yeni çalışmaların alan yazına önemli katkılar sağlayabileceği öngörülmektedir. Ayrıca, alan yazında SKB belirtilerinin ilişkili olabileceği ebeveynlik stillerini ve SKB belirtileri deneyimleyen bireylerin başvurdukları kaçınma odaklı başa çıkma stillerini inceleyen pek çok araştırma yer alırken, narsisizmin bir boyutu olan kırılgan narsisizmle ilişkili olabilecek gelişimsel süreçlere ilişkin oldukça sınırlı sayıda araştırma bulgusu olduğu görülmektedir. Bu durum, yapılacak olan yeni çalışmalarda KN belirtilerine sahip olan bireyler tarafından deneyimlenen gelişimsel süreçlerin detaylı incelenmesini gerekli kılmaktadır. Son olarak, bu araştırma kapsamında SKB ve KN belirtileri deneyimleyen bireyler özellikle başa çıkma tarzları açısından incelenirken, yapılan inceleme KN belirtileri ile ilişkili olabilecek başa çıkma tarzları ile sınırlı kalmıştır. Yapılacak olan yeni çalışmalarda "kaçınma" ya da "teslim olma" gibi özellikle SKB belirtileri ile ilişkili olan başa çıkma stillerinin de KN belirtileri ile nasıl ilişkili olduğunun incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. baskı). Washington, DC: Author.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11*(1), 181-196.

Besser, A. ve Priel, B. (2010). Grandiose Narcissism Versus Vulnerable Narcissism in Thereating Situations. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *29*(8), 874-902.

Bosson, J., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C. H. ve Kernis, M. H. (2008). Untangling the Links between Narcissism and Self-Esteem: A Theoretical and Empirical Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 1415-1439.

Bögels, S., Stevens, J. ve Majdandžić, M. (2011). Parenting and social anxiety: Fathers' versus mothers' influence on their children's anxiety in ambiguous social situations. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *52*(5), 599-606.

Cain, N. M., Pincus, A. L. ve Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, 28, 638-656.

Campbell, W. K., Goodie, A. S. ve Foster, J. D. (2004). Narcissisim, confidence and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making, 17*(4), 297-311.

Dickinson, K. A. ve Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders, 17*(3), 188-207.

Dilbaz, N. (2001). *Liebowitz sosyal kaygı ölçeği geçerlik ve güvenilirliği.* 37. Ulusal Psikiyatri Kongresi, İstanbul.

Eldoğan, D. ve Barışkın, E. (2014). Erken dönem uyumsuz Şşema alanları ve sosyal fobi belirtileri: Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü var mı? *Türk Psikoloji Dergisi*, *29*(74), 108-115.

Eng, W., Heimberg, R. G., Hart, T. A., Schneier, F. R. ve Liebowitz, M. R. (2001). Attachment in individuals with social anxiety disorder: the relationship among adult attachment styles, social anxiety, and depression. *Emotion, 1*(4), 365.

Goodwin, R. D. ve Styron, T. H. (2012). Perceived quality of early paternal relationship and mental health in adulthood. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 200*(9), 791-795.

Heimberg, R. G., Horner, K. J., Juster, H. R., Safren, S. A., Brown, E. J., Schneier, F. R. ve Liebowitz, M. R. (1999). Psychometric properties of the Liebowitz social anxiety scale. *Psychological Medicine, 29*(01), 199-212.

Hendin, H. M. ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality*, *31*(4), 588-599.

Hinrichsen, H., Sheffield, A. ve Waller, G. (2007). The role of parenting experiences in the development of social anxiety and agoraphobia in the eating disorders. *Eating Behaviors, 8*(3), 285-290.

Hirschi, A. ve Jaensch, V. K. (2014). Narcissism and career success: Occupational self-efficacy and career engagement as mediators. *Personality and Individual Differences, 77,* 205-208.

Jorm, A. F., Dear, K. B. G., Rodgers, B. ve Christensen, H. (2003). Interaction between mother's and father's affection as a risk factor for anxiety and depression symptoms. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *38*(4), 173-179.

Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism.* New York: Aronson.

Knappe, S., Beesdo, K., Fehm, L., Höfler, M., Lieb, R. ve Wittchen, H. U. (2009). Do parental psychopathology and unfavorable family environment predict the persistence of social phobia?. *Journal of Anxiety Disorders, 23*(7), 986-994.

Kohut, H. (1971). *The analysis of the self.* New York: International Universities Press.

Kohut, H. (1977). *The restoration of the self.* New York: International Universities Press.

Malesza, M. ve Ostaszewski, P. (2016). The utility of the dark triad model in the prediction of self-reported and behavioral risk-taking behaviors among adolescents. *Personality and Individual Differences, 90*, 7-11.

Lieb, R., Wittchen, H., Hofler, M., Stein, M. ve Merikangas, K.R. (2000). Parental psychopathology, parenting styles, and the risk of social phobia in offspring. *Archives of General Psychiatry, 57,* 859–865.

Liebowitz, M. R. (1987). *Social phobia*. Karger Publishers.

McLeod, B. D., Wood, J. J. ve Weisz, J. R. (2007). Examining the association between parenting and childhood anxiety: A meta analysis. *Clinical Psychology Review, 27,* 155-172.

Mechanic, K. L. ve Barry, C. T. (2015). Adolescent grandiose and vulnerable narcissism: Associations with perceived prenting practices. *Journal of Child and Family Studies, 24*(5), 1510-1518.

Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J. ve Keith Campbell, W. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of Personality*, *79*, 1013-1042.

Miller, J. D., Price, J., Gentile, B., Lynam, D. R. ve Campbell, W. K. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism from the perspective of the interpersonal circumplex. *Personality and Individual Differences*, *53*, 507-512.

Noguchi, R. J. P. ve Ollendick, T. H. (2010). Is family expressiveness as reported by mothers and fathers related to children's social anxiety symptoms? *Journal of Child and Family Studies*. *19*, 278-286.

Otway, L. J. ve Vignoles, V. L. (2006). Narcissism and childhood recollections: A quantitative test of psychoanalytic predictions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *32*(1), 104-116.

Pincus, A. L. ve Roche, M. J. (2007). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. Campbell, K. W. ve Foster J. D. (Ed.), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments* içinde (s. 31-36). Philadelphia, PA: Psychology Press.

Pincus, A. L. ve Cain, N. M. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, *5*(4), 439-443.

Pinto-Gouveia, J., Castilho, P., Galhardo, A. ve Cunha, M. (2006). Early maladaptive schemas and social phobia. *Cognitive Therapy and Research*, *30*(5), 571-584.

Rodebaugh, T. L. (2009). Hiding the self and social anxiety: The core extrusion schema measure. *Cognitive Therapy and Research*, *33*(1), 90-109.

Rohmann, E., Neumann, E., Herner, M. J. ve Bierhoff, H. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism self-construal, attachment and love in romantic relationships. *Europian Psychologist, 17*(4), 279-290.

Russ, E., Shedler, J., Bradley, R. ve Westen, D. (2008). Refining the construct of narcissistic personality disorder: Diagnostic criteria and subtypes. *The American Journal of Psychiatry, 165*(11), 1473-1481.

Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. ve Meyer, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: Preliminary psychometric validation of the Young Parenting Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, *29*(6), 787-802.

Smolewska, K. ve Dion, K. (2005). Narcissism and adult attachment: A multivariate approach. *Self and Identity*, *4*(1), 59-68.

Sokolova E. T. (2010). Narcissism as Clinical and Socio-Cultural Phenomenon. *Psychology in Russia: State of the Art, 3,* 684-702.

Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, *11*, 17-30.

Soykan, Ç., Özgüven, H. D. ve Gençöz, T. (2003). Liebowitz social anxiety scale: the Turkish version. *Psychological Reports, 93,* 1059-1069.

Stinson, F. S., Dawson, D. A., Goldstein, R. B., Chou, S. P., Huang, B., Smith, S. M., . . . Grant, B. F. (2008). Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of *DSM–IV* narcissistic personality disorder: Results from the Wave 2 National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Clinical Psychiatry, 69,* 1033-1045.

Şengül, B. Z., Ünal, E., Akça, S., Canbolat F., Denizci, M. ve Baştuğ, G. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, *28*(3), 231-241.

Torres, C. (2002). *Early Maladaptive Schemas and Cognitive Distortions in Psychopathy and Narcissism* (Yayınlanmamış doktora tezi). Australian National University, Australia.

Trumpeter, N. N., Watson, P. J., O'Leary, B. J. ve Weathington, B. L. (2008). Self-functioning and perceived parenting: Relations of parental empathy and love inconsistency with narcissism, depression and self-esttem. *The Journal of Genetic Psychology, 169*(1), 51-71.

Young, J. E. ve Gluhoski, V. L. (1997). *A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships.* R. J. Sternberg ve M. Hojjat (Ed.) Satisfaction in close relationships içinde (s. 356-381). New York: The Guilford Press.

Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.

Zeigler-Hill, V., Clark, B. ve Pickard, J. D. (2008). Narcissistic subtypes and contingent self-esteem: do all narcissists base their self-esteem on the same domains? *Journal of Personality, 76*(4). 753-774.

Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B. ve Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, *42*(1), 96-103.

View publication stats